

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalous

Taloushallinto

2017

Elena Andelmin-Salo

ALOITTAVAN PIENYRITTÄJÄN RAHOITUSVAIHTOEHDOT

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma | Taloushallinto

2017 | 40

Pirjo Varanka

Elena Andelmin-Salo

ALOITTAVAN PIENYRITTÄJÄN RAHOITUSVAIHTOEHDOT

Aloittavan yrityksen rahoitusvalinnan mahdollisuudet ovat viime vuosina monipuolistuneet. Oman pääoman lisäksi tarvitaan lähes aina myös vierasta pääomaa, joka aikaisemmin on ollut yksinomaan pankkilainaa ja jota on haettu yrityksen ”omasta” pankista. Nykyään voidaan sanoa, että yrityksen rahoitussuunnittelu on yrittäjälle yhtä tärkeä työkalu kuin esim. varaston koon oikeana pitäminen tai ammattitaitoisen henkilöstön palkkaaminen. Voidaankin sanoa, että ilman oikeita rahoitusinstrumentteja ei ole myöskään yritystoimintaa.

Opinnäytetyössäni tutkin eri rahoitusvaihtoehtoja aloittelevalle yritykselle. Oman pääoman ja eri pankkien ja vakuutuslaitosten rahoitusinstrumenttien lisäksi on tarjolla myös julkishallinnon tarjoamia erilaisia rahoitustukia sekä yksityisten sijoittajien tarjoamaa rahallista panostusta. Yksityisten, ns. ammattisijoittajien määrä on kasvussa ja on hyvä vaihtoehto mm. nopeaa kasvua haluavalle yrittäjälle.

Opinnäytetyöni toimii ohjekirjana aloitteleville yrityksille, jotka miettivät eri vaihtoehtoja oikean rahoitusvaihtoehdon löytämisessä.

ASIASANAT:

Bisnesenkeli, julkinen rahoitus, oma pääoma, pääomasijoittaminen, vieras pääoma, yritysrahoitus.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Business Administration | Financial Management

2017 | 40

Pirjo Varanka

Elena Andelmin-Salo

FINANCIAL ALTERNATIVES FOR SMALL STARTUP COMPANIES

Alternatives for financing startup companies have diversified in the past years. A startup company needs not just equity but borrowed capital as well, which has previously been a loan from the bank. Nowadays planning a company's financing is as important as for example keeping the stock in the right size or hiring the right kind of people. It is fair enough to say that without the right kind of financial tools there would not be any business.

In my thesis, I examine different forms of financing for a startup company. In addition to equity and borrowed capital from the banks and insurance companies, there are different forms of financing offered by the public sector or private investors. The number of private investors, the so called professional investors is increasing and this kind of finance is a good choice for a company that wants to grow fast.

My thesis is a guidebook for startup companies that want to find the right kind of finance form from the different alternatives.

KEYWORDS:

Business angel, public sector, equity, equity contribution, borrowed capital, corporate finance.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 RAHOITUKSEN TARVE	8
2.1 Oma pääoma	10
2.2 Vieras pääoma	11
2.2.1 Pankkilaina	12
2.2.2 Vakuutusyhtiön myöntämät lainat	13
3 PÄÄOMASIJOITTAJAT	14
3.1 Pääomasijoittajan tavoite	14
3.2 Pääomasijoittamisen vaiheet	15
3.3 Pääomasijoittajan haku ja prosessi	15
3.4 Pääomasijoittajan irtautuminen	17
4 BISNESENKELIT	20
4.1 Suomen Bisnesenkelit ry	20
4.2 Finnish Business Angels Network	20
4.3 Bisnesenkelin määritelmä	22
4.4 Enkelisijoituksen prosessi	23
4.5 Ammattimaiset sijoittajat	25
4.6 Väli-rahoitus	26
5 JULKISET RAHOITUSLÄHTEET	28
5.1 Starttiraha	28
5.2 Finnveran	29
5.3 Tekes	30
5.4 ELY-keskus	32
6 YHTEENVETO	34
KUVIOT	36
TAULUKOT	37
KAAVIOT	38

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää aloittelevien start-up ja pk-yritysten mahdollisuuksia ulkoisten tahojen tarjoamiin rahoitusmahdollisuuksiin. Keskityn nimenomaan aloitteleviin pienyrityksiin, joihin luetaan yritykset, yritysmuodosta riippumatta, joissa henkilöstömäärä omistaja(t) mukaan lukien on 50 tai alle.

Rahoitus on ehkä tärkein yhteinen nimittäjä sekä aloitteleville että kasvuyrityksille. Ei liene yhtään yritystä johon ei tarvittaisi rahallista pääomaa kattamaan kuluja jo aivan alkuvaiheessa ennen yritystoiminnan varsinaista käynnistämistä. Tarvitaan rahaa mm. tuotesuunnitteluun, markkinoimiseen, sekä toimitilan ja kaluston hankkimiseen. Harvalla yritystoiminnan aloittavalla, on kyseisten toimintojen rahoittamiseen tarvittavia varoja säästöissä. Kun olemassa oleva yritys suunnittelee laajentamista, on silloin myös vieraan pääoma tarpeen.

Rahoituksen eri muotoja ovat pankkilainat, julkisilta rahoittajilta saatavat yritystuet/-lainat sekä yksityisiltä sijoittajilta saatavat lainat. Myös EU:lta on haettavissa yritystukea/lainaa riippuen yrityksen toimialasta sekä EU:n asettamista muista ehdoista. Pankeilla on yrityksille suunnattuja tietyin ehdoin annettavia lainoja, jotka tällä hetkellä ovat koron ja marginaalin osalta suhteellisen edullista lainaa. Vakuudet ja takaukset saattavat kuitenkin joidenkin yrittäjien osalta olla määräävä tekijä rahoituksen suhteen. Valtiolla ja kunnalla on laitoksia kuten Finnvera, Tekes ja ELY-keskus, joista on saatavilla matalamman kynnyksen rahoitusta, osittain valtion takauksesta johtuen tai puhtaasti yritystukena. Tätä avustusta ei tarvitse maksaa takaisin eikä se myöskään näin rasita yrittäjän henkilökohtaista omaisuutta, mikäli yritystoiminta loppuu konkurssiin.

Uusin ja suosituksi tullut rahoitustapa on ns. bisnesenkeliin sijoittama pääoma yritykseen. Bisnesenkeli on varallisuutta omaava henkilö joka sijoittaa joko rahaa tai sekä rahaa että osaamistaan yritykselle, saadakseen sijoittamansa pääoman hyvin tuottoisana aikanaan takaisin. Tällainen rahoitusmuoto on yleensä start-up yrityksillä, joiden on tarkoitus lyhyellä ajalla saada yritys kasvamaan, myös mahdollista myyntiä varten ja näin myös sijoitetun pääoman tuottotavoite on asetettu korkealle.

Työssäni tulen selvittämään rahoituksen tarvetta sekä sen keskeisiä käsitteitä. Tämän lisäksi kerron oman ja vieraan pääoman, sekä yllä mainittujen muiden rahoituskeinojen

hankinnasta. Valtiontalouden suhdanteista riippuen, saattaa yritykselle kohdistetussa rahoitustarjonnassa tulla muutoksia lyhyelläkin aikavälillä ja sen vuoksi olen käyttänyt lähteinä enimmäkseen eri virastojen julkaisuja ja nettisivuja.

Opinnäytetyöni toimii ohjekirjana yrittäjyyttä suunnitteleville tai aloitteleville yrittäjille jotka kaipaavat apua eri rahoitusmuotojen etsimisessä. Tässä työssä on käsitelty kaikki tärkeimmät rahoitusvaihtoehdot aloittelevalle yrittäjälle. Sijoitettavan pääoman globaalit muutokset näkyvät niin valtioiden ja pankkien budjeteissa kuin myös sijoittajien käyttäytymisessä, joten uusia rahoitusmuotoja saattaa kehittyä hyvinkin nopeasti ja nyt käytössä olevia hävitä markkinoilta.

2 RAHOITUKSEN TARVE

Jokainen aloittava yritys tarvitsee rahaa, on se sitten omaa, sukulaisten, tai ulkopuolisten rahoittajien/lainan myöntäjien rahaa. Nämä tarpeet on syytä miettiä tarkkaan jo ennen yrityksen perustamista ja kirjata rahoitussuunnitelmaan. Oman ja muiden rahoituskeinojen lisäksi tulisi rahoitussuunnitelmasta myös käydä ilmi investoinnit toimitiloihin ja erilaisiin laitteisiin. (Yritys-Suomi 2017.)

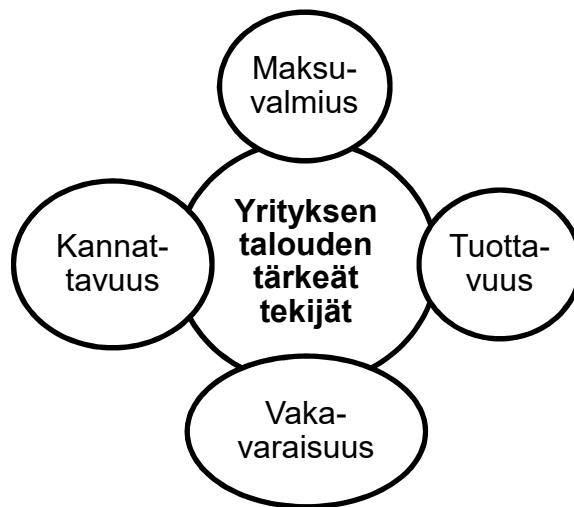
Rahoitussuunnitelma on osa liiketoimintasuunnitelmaa, joka aloittavan yrittäjän on tehtävä jo ennen yrityksen varsinaista perustamista. Ulkopuoliset rahoittajat edellyttävät aina liiketoimintasuunnitelmaa voidakseen arvioida yrityksen liiketoimintaedellytyksiä ja siten mahdollisesti sijoittaa yritykseen. (Yritys-Suomi 2017.)

Rahaa tarvitaan siis jo ennen yrityksen perustamista liiketilan tai yrityksessä tarvittavien laitteiden/koneiden hankintaa varten. Tätä pääomaa kutsutaan alkupääomaksi. Riippuen toimialasta, tietyt alkuhankinnat voivat tulla kalliiksi, eikä yrittäjällä itsellään ole välttämättä omaa rahoitusta riittävästi. Näissä tapauksissa on alkupääomaa haettava ulkopuolisilta rahoittajilta tai sijoittajilta. (Meretniemi & Ylönen 2008, 76; Niskanen & Niskanen 2013, 9.)

Yrityksen päivittäiseen toimintaan yritys tarvitsee käyttöpääomaa, joka syntyy myyntikatteesta eli myynnin ja ostojen/palvelun vaihtuvien kulujen erotuksesta (tuotantokulut, ostokulut, palvelun tuottoon tarvittavat aineet/välineet). Käyttöpääoma on rahaa, jolla yritys maksaa kiinteät kulut, esim. palkat, vuokrat ja lainojen korot. Käyttöpääoman tarkastelulla voidaan mitata yrityksen tehokkuutta ja mitä tehokkaammin yritys hallitsee käyttöpääomaansa, sen parempi on yrityksen tulos. Mikäli myyntikate ei riitä kiinteisiin kuluihin johtuen esim. myyntisaamisten kiertoajasta tai ostolaskujen lyhyestä maksuajasta, on rahoitusta hankittava käyttöpääomaa varten sijoittajilta tai lainan myöntäjiltä, samalla tavalla kuin alkupääomaa varten. (Osuuspankki 2017).

Kuten jo aiemmin mainitsin, on yrittäjän syytä tehdä rahoitussuunnitelma osana liiketoimintasuunnitelmaa. Siinä tulisi investointien ja rahoitusmuodon lisäksi selvittää myös yrityksen neljä tärkeintä taloudellista tekijää (kuva 1): maksuvalmiutta, kannattavuutta, tuottavuutta sekä vakavaraisuutta. Mainitut asiat ovat tärkeitä koska

yrityksen ulkopuoliset rahoittajat, mutta myös erilaisten tukien myöntäjät ja sijoittajat arvioivat yrityksen näitä osa-alueita. (Meretniemi & Ylönen 2008, 76.)

Kuvio 1 Yrityksen talouden tärkeät tekijät (Meretniemi & Ylönen 2008, 69).

Maksuvalmius eli likviditeetti on raha, joka on yrityksen käytettävissä ja kertoo riittävätkö rahat kaikkiin kuluihin. Koska yritykselle saattaa tulla aikoja jolloin maksuvalmiudessa on vaikeuksia, on syytä tehdä huolellinen rahoitussuunnitelma, jotta yritys pystyy maksamaan kaikki palkat, velat, korot ym. ajallaan. Mitä suurempi yrittäjän oma rahoituksen osuus on, sen helpompaa on saada ulkopuolista apua. (Meretniemi & Ylönen 2008, 70,78.)

Kannattavuus tarkoittaa, että tuloja on enemmän kuin menoja. Yritystoiminnan alkuvuosina saattaa toiminta olla tappiollista, mutta aina kannattaa tavoitteena olla kannattava yritys koska se takaa jatkuvuuden yrityksen toiminnalle. Mikäli yritys ei ole kannattava on syytä vähentää yrityksen menoja tai pyrkiä kasvattamaan myyntiä. Menojen leikkaus on yleensä se nopeampi keino saada yritys kannattavaksi. Ulkopuoliset rahoittajat satsaavat enemmän yrityksiin jotka ovat kannattavia, joten tämäkin on tärkeä asia pitää kunnossa. (Meretniemi & Ylönen 2008, 70.)

Tuottavuus kertoo yrityksen tehokkuudesta suunnitella ja organisoida asioita. Hyvä tuottavuus ei ole sama kuin kannattava toiminta koska yritys voi esim. valmistaa tuotetta tehokkaasti ja kovalla vauhdilla, mutta asiakkaat ei tuotteesta kiinnostu. Tällöin

yritys on tuottava muttei kannattava, koska ei saa tavaraa myytyä. (Meretniemi & Ylönen 2008, 71.)

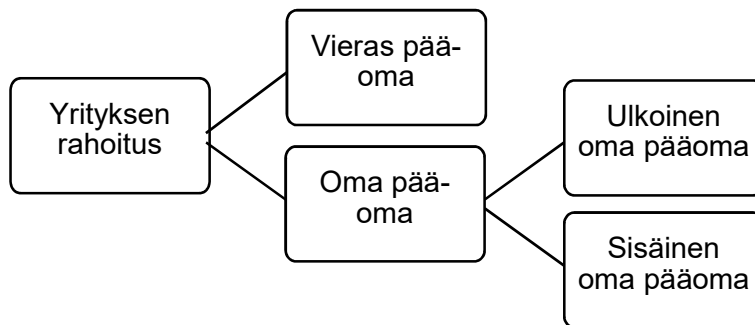
Vakavarainen yritys ei ole ottanut liikaa velkaa. Mikäli vakavaraisuus eli omavaraisuusaste laskee, saattaa se aiheuttaa yritykselle rahoitusongelmia. Kaikki rahat menevät silloin lainojen lyhennyksiin, jolloin toiminnan pyörittämiseen ei jää tarpeeksi rahaa. Tästä syystä voidaankin sanoa, että mitä enemmän omaa pääomaa yrityksellä on sitä vakavaraisempi ja sitä suuremmat ovat mahdollisuudet saada ulkopuolisia sijoittajia mukaan. (Meretniemi & Ylönen 2008, 71.)

2.1 Oma pääoma

Aloittava yritys pääsee yleensä alkuun pääomalla, joka kuvion 2 mukaan voi olla omaa tai vierasta. Mitä suurempi oman pääoman osuus on sen paremmat ovat mahdollisuudet löytää ulkopuolista rahoitusta. Oman pääomaan etu vieraaseen pääomaan on, että sitä ei tarvitse lyhentää eikä siitä makseta korkoja. Mikäli yrityksessä on useampi yhtiökumppani, jakautuu oman rahoituksen vastuu useammalle henkilölle. (Meretniemi & Ylönen 2008, 78.)

Oma pääoma voi olla sisäistä tai ulkoista omaa pääomaa. Sisäinen oma pääoma on tulorahoitusta, eli voitoista tai yritykseen jätetyistä ja voitonjaon ulkopuolella pidetyistä varoista kertynyt pääoma. Ulkoinen pääoma on osakeannin kautta saatua, kun yritys järjestää pääomasijoittajalle osakeannin jossa sijoittaja merkitsee uusia osakkeita ja tulee yrityksen vähemmistöomistajaksi. Yrityksen vakavaraisuus perustuu omaan pääomaan ja sen tulisi olla puolet koko pääoman tarpeesta. (Pyykkönen 2009, 5-6.)

Yritysmuodon valinta vaikuttaa siihen millainen vaikutus omalla pääomalla on. Osakeyhtiöissä ja osuuskunnissa pääomasijoittajat ovat vastuussa ainoastaan sijoittamallaan määrällä, kun taas yksityisliikkeissä ja henkilöyhtiöissä vastataan sitoumuksista myös henkilökohtaisella omaisuudella. (Leppiniemi 2005, 77-78.)

Kuvio 2. Yrityksen pääomalajit (Knüpfer & Puttonen 2014, 32).

Kuviosta 2 käy ilmi rahoituksen tavallisimmat lähteet, oma ja vieras pääoma. Oma pääoma jaetaan ulkoiseen ja sisäiseen, riippuen miten varat on saatu. Molemmissa ovat omat hyvät puolensa ja harva yritys on saanut rahoituksensa ainoastaan jommastakummasta. Vieraan pääoman saaminen edellyttää aina omaa pääomaa. (Knüpfer & Puttonen 2014, 33).

2.2 Vieras pääoma

Vieras pääoma voi olla lyhytaikaista tai pitkäaikaista lainaa, jonka yrittäjä maksaa takaisin sovituin ehdoin eli vieraalla pääomalla on aina takaisinmaksuvelvoite. Lyhytaikainen laina erääntyy vuoden sisällä ja pitkäaikaiset vuoden jälkeen. Vieraalle pääomalle tulee korkoa ja sen takaisinmaksua varten tehdään aina maksusuunnitelma. (Pyykkönen 2009, 7.)

Lyhytaikainen vieras pääoma on velka, jossa maksuaika on alle vuoden. Tämän tyyppinen velka on esim. arvonlisäverovelka, ennakonpidätysvelka ja ostovelka. Näille kaikille on yhteistä ennalta sovittu lyhyempi maksuaika, esim. ostovelassa myyjä on antanut kuukauden maksuaikaa. Lyhytaikainen vieras pääoma on yleensä pienimuotoinen laina. (Taloustieto 2017.)

Pitkäaikaisessa vieraassa pääomassa maksuaikaa on yli vuosi. Näihin lainoihin lukeutuu pankkilaina, TyEL takaisinlaina, muut vakuutusyhtiölainat ja joukkovelkakirjalainat. Yritys ei välttämättä aina saa tarpeeksi suurta rahamäärää

yhdeltä rahoittajalta, ja silloin se voi lainata varoja usealta sijoittajalta laskemalla liikkeelle joukkovelkakirjalainan. Tämän tyyppiset lainat ovat sen verran suuria, että maksuaikakin on pitkä. (Taloustieto 2017.)

2.2.1 Pankkilaina

Kun puhutaan vieraasta pääomasta, on pankkilaina se tavallisin. Yrityksen on toimitettava liiketoiminta- ja budjettisuunnitelma pankille ja näiden perusteella pankki arvioi yrityksen toimintamahdollisuuden sekä rahoituskelpoisuuden. (Osuuspankki 2017.)

Lainalle täytyy aina olla vakuus jolla pankki turvaa lainan takaisinmaksun. Tyypillinen yritysvakuus on esim. liike-, asunto- ja muut kiinteistöt, toimitilat, sekä ajoneuvot ja työkoneet. Yrittäjä voi käyttää yrityslainan vakuutena myös omia vakuuksia kuten asuntoa, loma-asuntoa tai vaikkapa sijoitusvarallisuutta. Mikäli omaisuutta ei ole antaa vakuudeksi, voidaan käyttää myös henkilötakauksia. (Osuuspankki 2017; Pyykkönen 2009, 8.)

Henkilötakauksessa takaaja joka on usein velallisen ystävä tai sukulainen, vastaa lainasta tai sovitusta määrästä omalla henkilökohtaisella omaisuudellaan. Jos takaus on omavelkainen saa maksamattoman velan periä suoraan takaajalta, kun taas toissijaisessa takauksessa on ensin odotettava, että velallinen todetaan maksukyvyttömäksi. Takaussopimuksessa määritellään, onko takaus omavelkainen vai toissijainen. (Kulutusluottovertailu 2017; Minilex 2017.)

Pk-yritykset ovat kansantalouden kannalta tärkeitä uusien yritysten ja uusien työpaikkojen luojia ja pankit ovat pk-yritysten tärkein rahoittajasektori. Pk-yritysrahoituksen tilaa kartoitetaan jatkuvasti ja esim. Euroopan keskuspankin SAFE-kyselyn mukaan suomalaisten pk-yritysten pankkilainojen saatavuus on ollut jatkuvasti parempi kuin euroalueella keskimäärin. Syyskuun 2015 ja maaliskuun 2016 välisenä aikana pankkilainaa hakeneista pk-yrityksistä 80% sai kaiken tai suuren osan hakemastaan lainamäärästä. Suomi oli vertailussa kärkipäässä, sillä euroalueen keskiarvo oli 75% ja Kreikan vastaava luku 40%. (Savolainen 2016.)

2.2.2 Vakuutusyhtiön myöntämät lainat

Myös vakuutusyhtiöt myöntävät vieraan pääoman lainoja. Vakuutusyhtiöt voivat myöntää ns. TyEL takaisinlainausta joka perustuu työeläkelakiin. Osa asiakkaan maksamista TyEL maksuista rahastoituu ja tämä osuus on asiakkaan takaisinlainattavissa. Lainan määrä edellyttää 5000 euron rahasto-osuutta, ja laina-aika on 1-10 vuotta. TyEL takaisinlainan korkona käytetään TyEL:in lainakorkoa johon lisätään korkomarginaali, joka määräytyy yrityksen luottokelpoisuuden ja vakuuden mukaan. Tämän lainan yleisimmät vakuudet ovat pankin, Finnveran tai Garantian takaukset. (Elo 2017; Leppiniemi 2005, 91.)

Finnvera on valtion omistama erityisrahoittaja ja Suomen virallinen vientitakuulaitos Export Credit Agency (ECA), kun taas Garantia on takauspalveluihin erikoistunut kotimainen finanssialan kasvuyhtiö (Finnvera 2017; Garantia 2017).

Vakuutusyhtiöt myöntävät myös ns. sijoituslainaa joka soveltuu käyttöpääoman rahoituksen eli päivittäisen toiminnan rahoittamiseen, mutta myös investointien tai vaikkapa yritysjärjestelyiden rahoitukseen. Sijoituslainaa myönnetään myös 1-10 vuodelle. Kuten takaisinlainalle maksetaan myös sijoituslainalle korkoa, joka perustuu TyEL:in viitekorkoon tai euribor korkoon ja siihen lisätään vielä asiakaskohtainen marginaali. Kokonaiskorkoon vaikuttavat laina-aika, yrityksen luottokelpoisuus ja taloudellinen tilanne sekä tarjottu vakuus. (Elo 2017.)

3 PÄÄOMASIOITTAJAT

Yritysmaailmassa on olemassa myös pääomasijoittajia jotka tekevät sijoituksia julkisesti noteeraamattomiin yrityksiin, joilla on hyvät kehittymismahdollisuudet. Nämä yritykset harjoittavat pääomasijoitustoimintaa. Pääomasijoittajien sijoitukset ovat yleensä 100 000 euron ja 5 miljoonan välillä ja ne tehdään merkitsemällä osakkeita osakepääoman korotuksessa tai vaihtovelkakirjalainana. Omistusosuudesta sovitaan yrityksen muiden omistajien kanssa, mutta pääomasijoittaja on yleensä vähemmistösjoitaja. (Yrityksen perustamisopas 2016, 209-211.)

Tavallisin pääomasijoitusta kaipaava yritys on juuri toimintansa aloittanut pieni yritys, joka tarvitsee rahoitusta toiminnan käynnistämiseen ja tutkimus- sekä kehitystyöhön. Pääomasijoittaja voi myös sijoittaa yritykseen jolla on valmis idea mutta yhtiötä ei vielä ole perustettu, yritykseen joka on esim. kansainvälistymässä tai yritykseen joka pyrkii kasvamaan. Yhteistä on kuitenkin mahdollisesti toteutuva oman pääoman tuntuva arvonnousu. (Lainema 2011, 51; Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

3.1 Pääomasijoittajan tavoite

Pääomasijoittajan tavoite on saada tuottoa sijoittamilleen varoille ja hän pyrkii aina irtautumaan yrityksestä sovitulla aikataululla, eikä näin ollen ole pysyvä omistaja. Pääomasijoittajan tuotto realisoituu noin 3-5 vuoden päästä siitä, kun hän on luopunut omistusosuudestaan. Sijoituksesta ei tarvitse maksaa korkokuluja eikä sen saaminen myöskään edellytä vakuuksia. (Yrityksen perustamisopas 2016, 209-210.)

Tämän tyyppinen sijoittaminen eroaa esim. yksityisestä riskisijoituksesta sillä että pääomasijoittaja ei halua osallistua yrityksen toimintaan, ainoastaan saada tuottoa sijoitukselleen. Toinen ero on sijoituksen määräaikaisuus, pääomasijoittajat sijoittavat aina ennalta arvioiduksi ajaksi jonka aikana sijoituksen odotetaan kasvavan. Keskimääräinen sijoitusaika on 10-15 vuoden välillä. (Lainema 2011, 53.)

3.2 Pääomasijoittamisen vaiheet

Pääomasijoittajien toimintaedellytyksiä Suomessa edistää Suomen pääomasijoitusyhdistys jolla on yli 40 jäsenyritystä. Pääomasijoitusyhdistys on koonnut seitsemän yrityksen kasvuvaihetta, jonka mukaan löydetään yritykselle oikeanlainen pääomasijoittaja. Nämä vaiheet ovat siemenvaihe, käynnistysvaihe, aikainen kasvuvaihe, nopea kasvuvaihe, siirtymävaihe, tervehdyttäminen, sekä toimivan johdon yritysosto ja ulkopuolisen ryhmän yritysosto. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017; Yrityksen perustamisopas 2016, 210-212.)

Siemenvaiheessa yritys tarvitsee rahoitusta alustavaan organisointiin ennen varsinaista käynnistystä, mutta myös tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Käynnistysvaiheessa ollaan jo koemarkkinoinnissa, jolloin rahoitusta tarvitaan tuotekehitykseen koska tuotteita ei ole vielä kaupallistettu. Tässä vaiheessa yritystä ollaan vasta perustamassa tai se on ollut toiminnassa vasta lyhyen aikaa. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

Aikaisessa kasvuvaiheessa oleva yritys tarvitsee apua saadakseen käynnistettyä tuotannon ja myynnin. Tässä vaiheessa yritys ei välttämättä vielä tuota voittoa. Nopean kasvuvaiheen yrityksen toiminta on myös tappiollista ja rahoitusta tarvitaan markkinointiin, tuotantokapasiteetin kasvattamiseen tai kehittääkseen valmista tuotetta. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

Siirtymävaiheessa yrityksen osakkeet ollaan noteeraamassa julkisilla markkinoilla ja yritys tarvitsee siksi tilapäistä rahoitusta. Tervehdyttäminen, kuten nimi sen jo sanoo, on yrityksen tarvitsema rahoitus, jotta yritys saataisiin taas "terveeksi", kannattavaksi. Viimeinen vaihe, toimivan johdon yritysosto ja ulkopuolisen ryhmän yritysosto, on sellaista rahoitusta varten jolloin yrityksen johto ja muut sijoittajat haluavat ostaa liiketoiminnan tai koko yrityksen. Rahoitusta tarvitaan tässä vaiheessa myös, mikäli ulkopuolinen ryhmä haluaa ostaa yrityksen ja ryhtyä johtamaan sitä. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

3.3 Pääomasijoittajan haku ja prosessi

Pääomasijoitusta kaipaava yritys joutuu itse kartoittamaan sopivaa sijoittajaa yritykselleen ja siihen voi käyttää Suomen pääomasijoittajien verkkosivuilla olevaa hakukonetta. Verkkosivuilta löytyy myös tietoa pääomasijoittajista esim. millaisiin

yrittäjiin he ovat aikaisemmin sijoittaneet. Kun sopiva sijoittaja on löytynyt, ottaa yritys yhteyttä sijoittajaan ja kertoo rahoitustarpeestaan. Tässä vaiheessa liiketoimintasuunnitelma on se oleellinen, josta on käytävä ilmi yrityksen toiminnan luonne, tavoitteet, sekä keinot asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä vaihe toteutetaan nopeassa aikataulussa ja tässä vaiheessa karsiutuu pois noin 90% yrityksistä, joten on erittäin tärkeää, että liiketoimintasuunnitelma on huolellisesti tehty ja että yhteydenotto on kohdistettu oikeille sijoittajille. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

Prosessin toisessa vaiheessa tavataan yrityksen johto ja tästäkin karsiutuu pois noin puolet seuraavaan vaiheeseen. Kolmannessa ja viimeisessä vaiheessa pääomasijoittaja tutustuu yritykseen perusteellisesti ja arvioi yritystä omien kriteerien perusteella. Mitään yleispäteviä kriteereitä sijoituksen saamiseksi ei voi luetella, jokainen tapaus katsotaan aina erikseen. Jotkin tekijät voivat kuitenkin olla hyvin merkityksellisiä ja jopa edellytyksenä sijoituksen saamiseksi. Nämä tekijät ovat:

Perustajaosakkaiden tausta ja kokemus. Mitä kokeneempi johto yrityksellä on sitä paremmat ovat mahdollisuudet rahoitukseen. Yrityksen omistajilla on myös oltava näytöt onnistumisistaan, selkeä visio yrityksen asemasta tulevaisuudessa sekä laadulliset edellytykset kohdata liiketoiminnan kehittämisen mukana tuomat haasteet. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

Johtoryhmä tai tiimi. Mitä nopeammin yrityksen johdon sitoutuneisuus voidaan osoittaa, sen todennäköisempää on sijoituksen saaminen. Johdolla on myös oltava riittävä kokemus mm. liiketoiminnan kehittamisestä sekä markkinoinnista. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

Kohdemarkkinat. Pääomasijoitukset vaihtelevat hyvin paljon riippuen toimialoista ja kohdemarkkinoista. Jokaisella toimialalla on omat luonteenpiirteensä ja tämä saattaa olla suurikin tekijä pääomasijoittajan tehdessä ratkaisua. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

Kohdeyrityksen teknologia. Pääomasijoitus voi edellyttää vähäriskistä teknologiaa joka antaa merkittävän kilpailuedun. Se ei kuitenkaan ole tärkeämpää kuin pätevä johto tai kasvavat kohdemarkkinat. Moni yritys onkin saanut pääomasijoituksen, vaikka

teknologia on ollut puutteellinen. Näillä yhtiöillä on ollut kokeneet johtajat tai kohdemarkkinat ovat olleet kasvavat. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

Markkinoiden ymmärtäminen ja liiketoimintasuunnitelma. Mitä paremmin yritys pystyy osoittamaan ymmärtävänsä kohdemarkkinoita, sen todennäköisempää on sijoituksen saaminen. Sama koskee liiketoimintasuunnitelmaa, mitä korkeatasoisempi suunnitelma sen todennäköisempi on sijoituksen saaminen. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

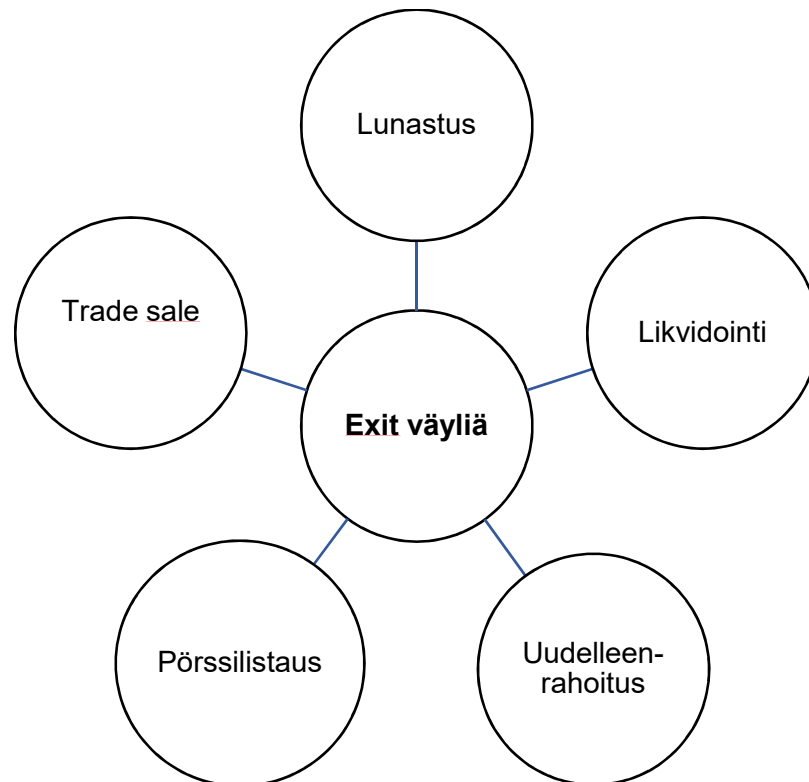
Penetraatio eli markkinoille pääsy. Tuotteen kysyntä ja potentiaali voidaan aina osoittaa vasta kun tuote on päässyt markkinoille. Pääomasijoittajat ovatkin vastaanottavaisempia mitä lähempänä yrityksen tuoteportfolio on kohdemarkkinoita. Silloin sijoittaminen on vähäriskisempi. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

Pääomamarkkinat ja suhdanteet. Pääomasijoittajat irtaantuvat sijoituksistaan korkeasuhdanteessa jolloin taloudellinen kasvu on korkeimmillaan. Tästä syystä pörssiyritysten osakekurssit ja taloudellinen tilanne vaikuttavat suuresti irtaantumiseen. (Suomen pääomasijoitusyhdistys 2017.)

Suurin osa pääomasijoittajista sijoittaa usealle toimialalle, mutta on myös sijoittajia jotka keskittyvät tiettyyn toimialaan, esim. bioteknologiaan. Sama koskee myös sijoitusaluetta. Suurin osa pääomasijoittajista tekee sijoituksia ympäri maata mutta löytyy myös sellaisia, jotka ovat keskittyneet vain oman kunnan/maakunnan yrityksiin. (Yrityksen perustamisopas 2016.)

3.4 Pääomasijoittajan irtautuminen

Pääomasijoittajalla on oltava selvillä jo sijoituksen alkuvaiheessa, miten sijoitus aikanaan realisoidaan. Yrityksestä irtautuminen voidaan tehdä viidellä eri tavalla (kuvio 3), joista kolme tavallisinta ovat yrityskauppa (Trade sale), pörssilistautuminen tai osakkeiden takaisinmyynti. Mikäli sijoittaminen on epäonnistunut, tapahtuu irtautuminen konkurssin kautta. (Taskinen 2014, 24.)

Kuvio 3. Pääomasijoittajien irtautumisväyliä (Lauriala 2004, 200).

Yritysmyyynnissä yritys myydään kolmannelle osapuolelle esim. muille osakkaille, rahoituslaitokselle tai toiselle pääomasijoittajalle. Yritys voi myös lunastaa osakkeet takaisin tai maksaa pääomasijoitusyhtiöltä saamansa lainan takaisin. Yrityskauppa on laaja käsite ja se voidaan jakaa kolmeen osaan, yrityskauppojen osapuolten toiminnalliseen tarkoitukseen, kohteen tai toteutustavan mukaan. Toiminnallisena tarkoituksena voidaan pitää operatiivisen liiketoiminnan ostoja, finanssisijoitusta, arvopaperikauppaa tai sisäisiä uudelleenjärjestelyjä. Yrityskaupan kohteesta puhuessa jaotellaan se yleensä osakkeiden, osuuksien tai liiketoiminnan kaupaksi. (Taskinen 2014, 25.)

Pörssiin listautuminen on paras vaihtoehto pääomasijoittajan irtautumiselle. Pääomasijoittaja ei silti välttämättä tee täydellistä irtaantumista, vaikka yritys listautuisikin koska haluaa odottaa osakkeidensa arvon nousevan ennen irtaantumista. Listautuminen on myös yritykselle hyvä asia koska se avaa yritykselle kanavan markkinaehtoisen pääoman hankkimiseen. Yritys kartuttaa osakepääomaa jo

listautumisen yhteydessä järjestettävässä osakeannissa ja sen avulla yritys voi myös hankkia velkarahoitusta. Muita etuja listautumisessa ovat:

Markkina-arvo. Listautuneelle yritykselle määräytyy julkinen markkina-arvo, joka on menestyksen mittari.

Osakesidonnaiset kannustinjärjestelmät. Tämän avulla yritys voi motivoida avainhenkilöitään.

Likviditeetti. Noteerattu osake on likvidi eli yrityksen omistajat tai pääomasijoittajat voivat koska vaan muuttaa sijoituksensa rahaksi.

Osakkeet maksuvälineinä. Osakkeen arvo on julkisesti määritelty, joten listatut yritykset voivat käyttää omia osakkeitaan maksuvälineenä yritysjärjestelyissä. (Taskinen 2014, 25-26.)

Kohdeyhtiön selvitystila ja sen jälkeinen konkurssi on luonnollisesti vähiten toivottu irtaantumisvaihtoehto. Syitä tähän on muutamia. Sijoituskohteen valinta voi epäonnistua ja yrityksen toiminta loppua sen osoittauduttua kannattamattomaksi tai sijoittajan likviditeetti saattaa heikentyä, mikäli kiinteitä kuluja ei kyetä peittämään koska pääoman palautuksia ei saada. Konkurssi saattaa olla ainoa vaihtoehto myös, mikäli sijoituksen pitkä pitoaika heikentää tuottoa tai pääomasijoittaja ei hyväksy tappiota vaan antaa yritykselle lisärahoitusta, vaikkei edellytyksiä menestymiselle ole. (Taskinen 2014, 26.)

4 BISNESENKELIT

4.1 Suomen Bisnesenkelit ry

Suomen Bisnesenkelit ry on Suomen ensimmäinen yksityisten pääomasijoittajien yhdistys. Sen tarkoitus on esittää sijoittajille sijoituskelpoisia yrityksiä mutta antaa myös sijoittajille mahdollisuuksia vaihtaa kokemuksia keskenään. Yrittäjille se tarjoaa tilaisuutta esitellä ideoitaan ja saada palautetta. (Bisnesenkelit 2017.)

Yhdistys pyrkii myös vaikuttamaan viranomaisiin ja poliitikkoihin mm. kutsumalla heitä yhdistyksen järjestämiin tilaisuuksiin. Suomen Bisnesenkelit ry järjestää myös koulutusta ja tapahtumia sekä kansainvälisiä sijoituspäiviä. Näissä tapahtumissa käydään läpi mm. edellytykset ja vaatimukset onnistuneeseen yhteistyöhön. (Bisnesenkelit 2017.)

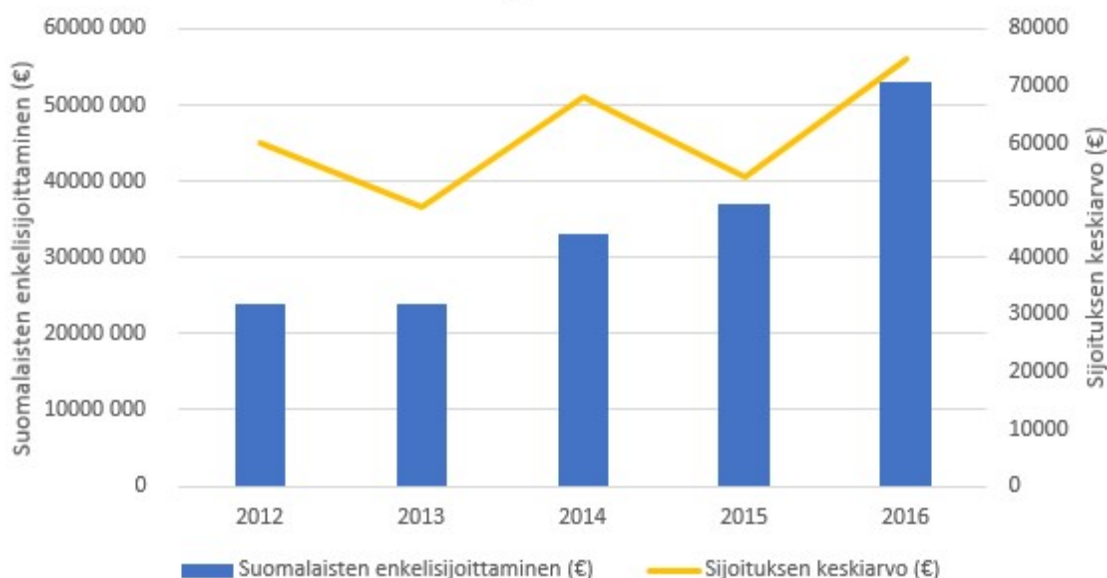
4.2 Finnish Business Angels Network

Bisnesenkeleitten sijoittamistoiminta on kasvanut viime vuosina, joten vuonna 2010 perustettiin FiBAN (Finnish Business Angels Network) joka edistää toimintaa Suomessa. FiBAN joka on Euroopan bisnesenkelijärjestön (EBAN=European Business Angels Investment) jäsen on noussut yhdeksi maailman suurimmista enkeliverkostoista yli 450 jäsenellä. Koko Euroopassa arvioidaan olevan noin 260 000 bisnesenkeliä ja Suomessa heitä on noin 1000. Vaikka Suomessa on suhteellisen vähän bisnesenkeleitä, sijoitettiin vuonna 2013 Suomessa euromääräisesti enemmän alkaviin yrityksiin kuin mitä esim. Saksassa. FiBAN on vuosina 2012 ja 2015 saanut ”Vuoden eurooppalainen verkosto” palkinnon. (Etula 2015, 14.)

	2012	2013	2014	2015	2016
Suomalaisten enkeli-sijoittaminen (€)	24M	24M	33M	37M	53M
Start-up yrityksiin sijoittaminen	n. 100	n. 200	238	322	324
Sijoituksen keskiarvo (€)	60.000	49.000	68.000	54.200	72.600
Mediaani keskiarvo (€)	30.000	25.000	25.000	20.000	20.000

Taulukko 1. Bisnesenkeliin sijoittaminen Suomessa (FiBAN 2017).

Taulukko 1 osoittaa miten bisnesenkeleitten sijoittama kokonaissumma on neljässä vuodessa kasvanut kuten myös bisnesenkeliin sijoitusta saavien yritysten lukumäärä. Vuonna 2012 bisnesenkeliin sijoittivat yhteensä 24M € n. 100 start-up yritykseen. Vastaavat luvut olivat vuonna 2016 53M € 324 yritykseen. Sijoituksen keskiarvo yritystä kohden oli viime vuonna 72 600€. (FiBAN 2017.)

Kaavio 1. Bisnesenkeliin sijoittaminen Suomessa (taulukosta 1 tehty kaavio).

Kaavio 1 näyttää selkeämmin sijoituksen määrän kasvun. Sijoituksen määrä vuonna 2012 oli 24M € ja vuonna 2016 se oli 53M €. Neljässä vuodessa kasvua on tullut n. 120%. Tästä huolimatta sijoitusten keskiarvo on neljässä vuodessa noussut vain 20%, vuonna 2012 luku oli 60 000€ ja vuonna 2016 vastaava luku 72 600€. Tämä johtuu siitä, että sijoitusta saavien yritysten määrä on noussut taulukko 1 mukaan reilu 200%. (FiBAN 2017.)

4.3 Bisnesenkelin määritelmä

Bisnesenkeli on siis yksityishenkilö joka sijoittaa kasvuyritykseen ja he ovat yleensä kokeneita yritysmaailman henkilöitä jotka eivät ainoastaan sijoita yrityksiin, vaan haluavat myös osallistua sijoittamiensa yritysten päätöksentekoon. Sijoitusaika on normaalisti noin 5-10 vuotta ja sijoitettava määrä 10 000-50 000 euroa. (Etula 2015, 16;18.)

Tyypillinen bisnesenkeli on 35-65-vuotias, mies joka on ollut ison yrityksen johtotehtävissä tai toiminut yrittäjänä suurimman osan työurastaan. Keskeinen tunnuspiirre enkelille on, että hän kokee vielä voivansa antaa ammattitaitoaan alkavalle yritykselle. (Etula 2015, 12.)

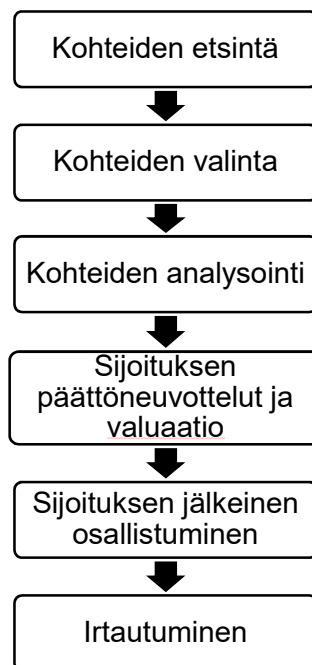
Koska bisnesenkelit haluavat aktiivisesti osallistua yrityksen toimintaan saa yritys paljon muutakin kuin pelkästään rahallista tukea. Bisnesenkelit tuovat oman verkostonsa ja osaamisensa yrityksen käyttöön jolloin he voivat myös auttaa yhteistyösuhteiden luomisessa ja heidän osaamistaan voi käyttää hallituksen jäsenenä. Ennen bisnesenkelin tapaamista on hyvä tehdä lyhyt esitys jossa tuo esille mm. seuraavia asioita: mikä palvelu/tuote on kyseessä, mihin bisnesenkelin resursseja tarvitaan, paljonko on itse valmis sijoittamaan, millainen on yritys/työntekijät, kuka on maksava asiakas ja missä yritys on 2-5 vuoden kuluttua. (Bisnesenkelit 2017; Yrityksen perustamisopas 2016, 212.)

Erityyppiset sijoittajat sijoittavat eri vaiheessa oleviin yrityksiin mutta he saattavat kuitenkin tehdä myös yhteissijoituksia. Yhteissijoituksessa useampi bisnesenkeli sijoittaa samaan yritykseen mutta vain yksi henkilö edustaa koko ryhmää. Tällä tavalla pääsee helpommin käsiksi suurempiin sijoituksiin ja se mahdollistaa paremman riskienhallinnan. Bisnesenkelin pohtiessa sijoituspäätöstä on mietittävä mitä osaamista

on annettavana, mitkä verkostot ovat kunnossa ja paljonko pääomaa tarvittaisiin, jotta sijoitus onnistuisi. (Etula 2015, 14-15.)

4.4 Enkelisijoituksen prosessi

Sijoitusprosessi voidaan jakaa kuvio 4 mukaan seitsemään eri vaiheeseen ja se alkaa siitä, kun sijoittaja tunnistaa sijoitusmahdollisuuden ja päättyy yrityksestä irtautumiseen (Etula 2015, 18).

Kuvio 4. Bisnesenkelin sijoitusprosessi (Etula 2015, 19).

Kohteen etsinnässä sijoittaja käy erilaisissa tilaisuuksissa missä hänellä on mahdollista tutustua potentiaalisiin sijoituskohteisiin ja tässä kohtaa on myös hyötyä kontaktiverkostosta. Kun sijoittaja on löytänyt itselleen sopivia kohteita, alkaa valintaprosessi jossa sijoittaja valitsee parhaat markkinoilla olevat sijoituskohteet tarkempaa analyysiä varten. Sijoittaja ja yritys tekevät yleensä sijoitussopimuksen jonka avulla taataan molemminpuolinen työrauha prosessin ajaksi. (Etula 2015, 19.)

Valintaprosessin jälkeen sijoittaja analysoi ja tutkii mahdollista sijoituskohdetta ja sen arvoa. Prosessi päättyy sijoituksen päätösneuvotteluihin, jossa sijoitus joko hylätään

tai tarkennetaan sijoitussopimusta osakassopimukseksi. Kaikista seulotuista yrityksistä noin 1-6 % on positiivisia päätöksiä. (Etula 2015, 19-20.)

Yritys voi myös itse olla aktiivinen, mikäli tarvetta enkelisijoitukselle on. Haettaessa enkelisijoittajaa on huomioitava, että tämän tyyppinen sijoitus eroaa hyvin paljon muista rahoitusmuodoista. Ensinnäkin yrityksen taloudellisen tilan ja maksukyvyn sijaan on enkelisijoittaja kiinnostunut kasvupotentiaalista ja näkymästä. Enkeli haluaa myös, kuten on jo aiemmin mainittu tuoda lisäarvoa ja toimia asiantuntijana yrityksessä. (Etula 2015, 22.)

Ensimmäinen tapaaminen sijoittajan kanssa on yleensä 6-12 kuukautta ennen sijoituspäätöstä ja sinä aikana sijoittaja seuraa yrityksen kehitystä ja hankkii lisätietoa yrityksestä ja sen toimintaympäristöstä. Yrityksen arvon määrittelemine on olennainen asia eikä sitä kannata itse laskea vaan käyttää ohjelmistoja jotka hoitavat laskennan. Mikäli yrittäjän ja sijoittajan näkemys yrityksen arvosta eroaa tarkoittaa se aina sijoitusneuvotteluiden päättymistä. (Etula 2015, 23;27.)

Kun yritys on saanut sijoituksen, tehdään osakassopimus. Sopimus koskee yritystä ja sen osakkaita ja joskus siihen saatetaan kirjata myös asioita, jotka kuuluisivat yhtiöjärjestykseen. Tämä sen vuoksi, että osakassopimus on salainen toisin kuin yhtiöjärjestys. (Etula 2015, 44.)

Bisnesenkeliin sijoitus voi olla joko rahasijoitus tai osaamispääomatyyppinen rahoitus. Rahasijoituksessa on yleensä kyse oman pääoman ehtoisesta sijoituksesta mikä tarkoittaa, että osakkeita siirretään sijoittajalle. Sijoitusvaiheessa osakkeet voivat siirtyä sijoittajalle kolmella eri tavalla: perustettaessa yhtiötä, suunnatussa osakeannissa tai ostettaessa ne perustajaosakkailta. Suunnattu osakeanti on se tavallisin tapa ja siinä yritys suuntaa sijoittajalle uusia osakkeita ja sijoitettu summa kirjataan yrityksen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, jolloin se tulee yhtiön käyttöön. (Etula 2015, 58.)

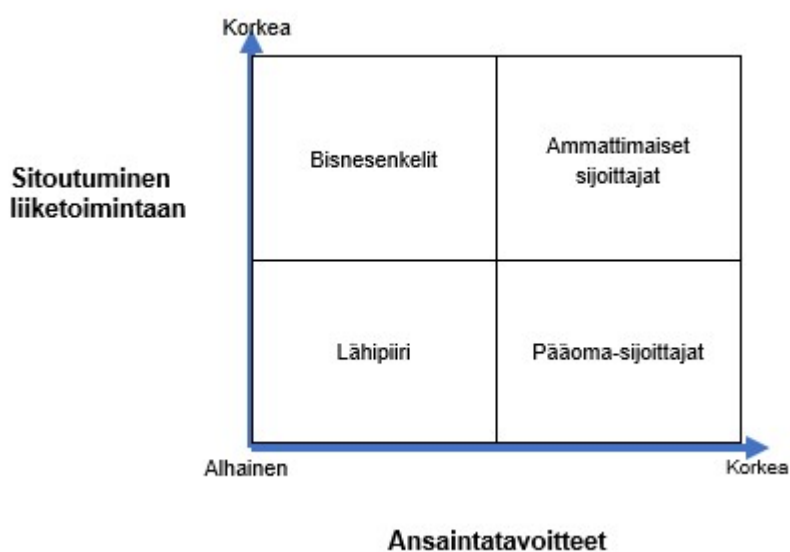
Mikäli bisnesenkeli sijoittaa osaamispääomaa tai verkostoja voi kyseeseen tulla optiojärjestely. Tämä tarkoittaa, että sijoittajalle esitettyjen tavoitteiden saavuttamisen jälkeen hänelle myönnettyt optiot realisoituvat. (Etula 2015, 59.)

4.5 Ammattimaiset sijoittajat

Bisnesenkeleitten lisäksi on toinen yksityinen riskirahoittajaryhmä, ammattimaiset sijoittajat. Nämä ovat täysipäiväisiä sijoittajia joiden motivaationa on halu auttaa yrityksiä/yrittäjiä sekä hyödyntää osaamistaan. Tämän tyyppinen sijoittaja vaatii nopeasti tuloksia ja se taas säästää aikaa ja rahaa. (Lainema 2011, 57-58.)

Yksityiset ammattisijoittajat ovat yleensä keski-ikäisiä yrityskaupoilla tai muuten omaisuutensa keränneitä. Heillä on oltava riittävä varallisuus joka ei heikennä heidän omaa elämäntilannetta, mikäli koko riskipääoma menetetään. Esimerkkinä Yhdysvallat jossa vaaditaan miljoonan dollarin omaisuus tai tietty tulotaso ennen kuin voi rekisteröityä riskisijoittajaksi. (Lainema 2011, 58.)

Yksityinen riskisijoittaja on hyvä vaihtoehto yritykselle koska sijoittaja on henkilökohtaisesti yhteydessä yritykseen ja tekee itse tutkimukset ennen sijoituspäätöstä. (Lainema 2011, 59.)

Kuvio 5 Sijoittajien ansaintatavoitteet ja sitoutuminen liiketoimintaan (Lainema 2011, 52).

Kuten kuvio 5 käy ilmi, yksityiset riskisijoittajat kuten bisnesenkelit ja ammattimaiset sijoittajat sitoutuvat yritykseen ja haluavat vaikuttaa yrityksen toimintaan. Pääomasijoittajat haluavat ensisijaisesti saada voittoa sijoitukselleen eikä niinkään osallistua päätöksentekoon. Lähipiiri-ryhmä on yleensä yrityksen ensimmäinen

rahoittaja. Yhdysvalloissa heitä kutsutaan termillä FFF: family-friends-fools. He eivät tavoittele voittoa eivätkä halua olla mukana päätöksenteossa, ainoastaan auttaa alkuun pääsyssä. (Lainemaa 2011, 50;52.)

4.6 Väli-rahoitus

Kun rahoitusmuoto ei ole selkeästi omaa pääomaa eikä vierasta pääomaa puhutaan väli-rahoituksesta. Näitä ovat vaihtovelkakirjalaina, optiolainat, pääomalainat, äänivallattomat osakkeet, debentuurilainat, sekä voitto-osuuslainat. (Leppiniemi 2005, 104.)

Vaihtovelkakirjalaina tarkoittaa, että velkakirjalaina on mahdollista muuttaa osakkeiksi tietyin ehdoin. Velkakirjassa tulee käydä ilmi esim. montako osaketta saa lainan 1 000 euroa kohden ja koska vaihdon voi tehdä. Mikäli yrityksellä ei ole turvaavia vakuuksia voidaan vaihtovelkakirjaan liittää vaihto-oikeutta koskeva ehto ja näin tehdään myös silloin kun rahoitusta annetaan yritykselle, joka on kriisissä, saneerauksessa tai on uudelleen suuntautumassa. (Leppiniemi 2005, 105.)

Optiolaina on velkakirjalaina, johon liittyy osakkeiden merkintäoikeuksia. Tämä lainamuoto eroaa vaihtovelkakirjalainasta siinä määrin, että kun lainanantaja haluaa käyttää optiota, on osakkeista maksettava lainaehdoissa sovittu hinta. Vaikka optio-oikeudet on käytetty, on optiolaina edelleen perittävässä, toisin kuin vaihtovelkakirjalainassa josta ei voi periä lainaa sen jälkeen, kun on vaihtanut sen osakkeiksi. (Leppiniemi 2005, 106.)

Debentuurilaina on joukkovelkakirjalaina ja sitä voi käyttää parantaakseen yrityksen toimintaedellytyksiä esim. pankkilainan saamista varten, mutta myös yrityksen saneerauksessa. Voitto-osuuslaina on puolestaan laina, jonka tuotto määräytyy yrityksen tuloksen mukaan. (Leppiniemi 2005, 107.)

Pääomalainan käyttötarkoitus on yleensä yrityksen pakkoselvitystilän estäminen ja sillä tehdään yleensä uusia sijoituksia, tavallisesti omistajien toimesta tehtyjä. Pääomalainaa voi myös saada, mikäli velkojat suostuvat muuttamaan myyntisaamisensa pääomalainaksi ja yleensä siihen suostutaan koska ilman pääomalainaa yritys saattaa joutua konkurssiin ja silloin velkojat menettävät rahansa

lopullisesti. Oman pääoman vahvistamista varten voidaan myös ottaa pääomalainaa. (Etula 2005, 86-87.)

Äänivallaton osake ns. etuosake on osake, jolla on etuoikeus muihin osakkeisiin esim. parempi osinko tai etuoikeus osinkoon. Etuosake on verrattavissa omaan pääomaan, mikäli osakkeen tuotto määräytyy yrityksen voiton mukaan ja yritystä purettaessa sillä on oikeus jako-osaan. Mikäli osakkeen oikeutta jako-osaan on rajoitettu vain sijoitetun pääoman palauttamiseen, on se verrattavissa vieraaseen pääomaan. (Leppiniemi 2005, 109.)

5 JULKISET RAHOITUSLÄHTEET

Yrittäjällä on myös mahdollista saada erilaisia julkisia rahallisia tukia, joilla pääsee alkuun tai laajentamaan toimintaansa. Näitä tukia on useampia, ja siksi olenkin ottanut esille ne tärkeimmät/suurimmat.

5.1 Starttiraha

Ennen yrityksen perustamista on mahdollista saada työ- ja elinkeinotoimistojen (TE-toimistot) maksamaa starttirahaa. Tätä tukea voi saada työtön työnhakija, henkilö joka on siirtymässä yrittäjäksi tai osa-aikainen yrittäjä joka siirtyy päätoimiseksi. Perusedellytys tälle avustukselle on, että yritystoiminta ei ole vielä käynnistynyt. Ennen tuen myöntämistä selvittää TE-toimisto onko yrittäjäyys hakijan ainoa vaihtoehto toimeentulon turvaamiseksi, onko hakijalla valmiuksia ja onko yrittäjäyys päätoimista ja jatkuvaa. Starttirahaa voi saada enintään 12 kuukauden ajan ja sitä myönnetään 6 kuukauden jaksoissa (TE-palvelut 2017; Yrityksen perustamisopas 2016, 201-202.)

Starttirahan anominen käynnistyy, kun aloittava yrittäjä esittää TE-toimistolle ideansa. Tämän jälkeen yrittäjä ohjataan yritysneuvojan luokse, jonka kanssa käydään ideaa läpi yksityiskohtaisemmin. Yritysneuvojan tehtävä on selvittää, onko henkilöllä tarpeeksi kykyjä ja taitoa ryhtyä yrittäjäksi ja onko liikeidea kannattava. Mikäli liikeidea on yritysneuvojan arvion mukaan kelvollinen, tehdään liiketoimintasuunnitelma ja sitä hiotaan yritysneuvojan avustamana. Toimintasuunnitelma kannattaa esittää selkeästi ja esittää oman suunnitelman tarkoitus ja miten toimiva oma idea on. Kun suunnitelma on valmis ja starttirahahakemus on täytetty toimittaa yritysneuvoja ne eteenpäin. (Starttiraha 2017.)

Toimintasuunnitelman laatimisen jälkeen on haastattelu asiantuntijan kanssa, joka on ulkopuolinen asiantuntija esim. kunnan elinkeinojohtaja. Haastattelussa käydään suunnitelmaa läpi ja haastatteliija myös arvioi hakijan kykyä toimia yrittäjänä. TE-toimiston oma asiantuntija tekee haastattelun jälkeen oman ehdotuksensa hakemuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Tämän jälkeen tehdään lopullinen päätös, jossa tarkastellaan vielä kaikkia näkökulmia. (Starttiraha 2017.)

Starttirahan määrä on peruspäivärahan suuruinen eli vuonna 2017 32,40 euroa päivässä ja sitä voidaan maksaa enintään viideltä arkipäivältä viikossa. Starttiraha maksetaan aina jälkikäteen ns. maksatushakemuksella ELY-keskuksen ja TE-toimistojen hallinnoimasta kehittämis- ja hallintokeskuksesta. (Starttiraha 2017; Yrityksen perustamisopas 2016, 203).

5.2 Finnveran

Finnvera on valtion omistama erityisrahoittaja, joka tarjoaa lainoja sekä takauksia aloitteleville yrittäjille. Lainat aloitteleville yrittäjille ovat Finnveran yrittäjälaina ja Finnvera-laina. Tavoitteet ovat mm. aloittavan yritystoiminnan lisääminen, pk-yritysten muutostilanteiden mahdollistaminen sekä yritysten kasvun, kansainvälistymisen ja viennin edistäminen. Rahoitettavalta yritykseltä vaaditaan itsekannattavuutta. (Finnvera 2017; Yrityksen perustamisopas 2016, 196.)

Yrittäjälainan voi saada, jos oma pääoma ei ole riittävä tai myyntituloja ei ole vielä lainkaan. Voi olla joko uusi yrittäjä, yritys joka haluaa vahvistaa omaa pääomaa tai henkilö joka harkitsee osakkuuden ostoa yrityksestä. Yrittäjälaina on henkilökohtainen ja se voidaan myöntää, vaikka kaikille yrityksen omistajille. Ennen lainan myöntämistä Finnvera tekee yritystutkimuksen, jossa selvitetään yrityksen edellytyksiä toimia kannattavasti. Yritystutkimukseen kuuluu myös arvio yrityksen toimintasuunnitelmasta, tavoitteista ja strategioista ja siinä arvioidaan myös alan markkinatilanne. Yrittäjälainan voi saada maksimissaan 10 vuodeksi ja on määrällisesti 10 000 - 100 000 euroa. Lainan saaminen edellyttää 20 % omarahoitusosuutta. (Finnvera 2017.)

Finnvera-laina on tarkoitettu paitsi uusille yrittäjille mutta myös yrityksille jotka haluavat kehittää liiketoimintaansa tai ostaa uusia koneita/laitteita. Laina sopii myös kasvua havittelevalle yritykselle. Finnvera-lainan myöntämisen edellytykset ovat samat kuin yrittäjälainassa eli yrityksen tausta ja suunnitelmat selvitetään. Laina-aika on 3-15 vuotta ja määräytyy investoinnin koon ja luonteen mukaan. Finnvera-lainaa voi saada minimissään 10 000 euroa joka on osa hankkeen kokonaisrahoitusta. (Finnvera 2017; Yrityksen perustamisopas 2016, 196.)

Mikäli yrityksen vakuudet pankkilainaa tai vakuutusyhtiön lainaa varten ei riitä voi Finnveralta saada osittaisen alkutakauksen lainaa varten. Tämä takaus perustuu sopimukseen, joka on tehty Finnveran ja suurimpien pankkien kanssa ja se antaa

mahdollisuuden pienten lainojen takaamiseen. Sopimuksen Finnveran kanssa ovat tehneet kaikki Suomessa toimivat pankit sekä Suomen sivukonttoritoiminta ja Keskinäinen vakuutusyhtiö Fennia. Finnveran osuus takauksesta voi olla enintään 80 % ylittämättä kuitenkin 80 000 euroa. (Finnvera 2017.)

Finnvera myöntää myös muita rahoitusavustuksia mutta yllä mainitut ovat uusia yrityksiä varten.

5.3 Tekes

Innovaatorahoituskeskus Tekes on yritysten, yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten haastavien tutkimus- ja kehittämisprojektien sekä innovaatiotoiminnan rahoittaja ja aktivoija. Se auttaa yrityksiä muuttamaan ideat toimintamalleiksi tarjoamalla rahoitusta ja asiantuntijapalveluja. Toiminnallaan Tekes edistää yritysten kansainvälistä kilpailukykyä sekä auttaa kasvattamaan tuotantoa ja vientiä. Tekesin omin sanoin, he myös ”luovat perustaa työllisyydelle ja yhteiskunnan hyvinvoinnille”. (Tekes 2017.)

Tekes tarjoaa Tempo-rahoitusta yrityksille jotka ovat olleet toiminnassa alle viisi vuotta, ja tähtäävät vientimarkkinoille. Tämän kaltainen rahoitus myönnetään yleensä yrityksille, jonka tuote- tai palveluidealla on kilpailuetua markkinoilla, edellytykset nopean kasvuun kansainvälisillä markkinoilla, kattava liiketoimintasuunnitelma, sitoutunut ja osaava johto, sekä näyttö lupaavasta liiketoiminnasta. Tempo-rahoituksen avulla yritys voi selvittää kysyntää markkinoilla, hankkia palautetta potentiaalisilta asiakkailta tai valmistaa ensimmäisiä demoja/prototyyppejä. (Tekes 2017; Yrityksen perustamisopas 2016, 200.)

Ennen varsinaisen rahoituksen hakemista yrityksen edustaja vastaa kysymyksiin ”tunnustepalvelussa” löytääkseen sopivimman rahoituspalvelun. Kun Tempo-rahoitusta haetaan, on hakemusvaiheessa sovittava Tekesin kanssa 2-5 tavoitteesta, joihin rahoituksen avulla pyritään. Tavoitteet voivat olla esim. liikevaihdon kehittyminen, kumppaniverkoston vahvistaminen, asiakasmäärän kehittyminen tai tiimin, neuvonantajien ja/tai hallituksen vahvistaminen. (Tekes 2017.)

Tempo-rahoituksen määrä on enintään 50 000 euroa ja se saa kattaa enintään 75 % kokonaisrahoituksesta. Rahoituspäätöksen jälkeen Tekes maksaa 70 % rahoituksen kokonaismäärästä (enintään 35 000 euroa) ja loput yrityksen tekemän loppuraportin

yhteydessä. Tämä rahoitus on avustusta, joten sitä ei tarvitse maksaa takaisin. (Tekes 2017.)

Tekes myöntää myös tutkimus- ja kehitysrahoitusta. Tällainen rahoitusmuoto sopii yrityksille, joilla on jo liiketoimintasuunnitelma ja jotka haluavat kehittää tuotetta tai palvelua vientimarkkinoille. Tällä rahoituksella yritys voi pilotoida uuden ratkaisun tai kehittää uusia toimintamalleja. (Tekes 2017.)

Tutkimus- ja kehitysrahoitus on lainaa jota Tekes myöntää joko 50 % tai 70 % kokonaisrahoituksesta. Laina-aika on normaalisti 7 tai 10 vuotta ja sille ei pääsääntöisesti tarvita vakuutta. Tekes rahoittaa projektin alussa 30 % ja loput maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella. On myös mahdollista saada Tekesiltä avustusta, mikäli yritys tekee tutkimustyötä, jonka perusteella syntyy uutta osaamista. Avustus voi olla enintään 50 % kokonaisrahoituksesta ja se maksetaan jälkikäteen toteutuneiden kustannusten perusteella. (Tekes 2017.)

Aloitteleville ja alle 5-vuotiaille yrityksille on olemassa myös Nuoret innovatiiviset yritykset-rahoitus (NIY). Tämänkaltaisen rahoitusmuoto on tarkoitettu yrityksille jotka haluavat nopeasti kansainvälistä kasvua. Tyypillinen NIY-rahoituksen saaja on vähintään kolme vuotta toiminnassa ollut yritys, jolla on näyttöä kasvavasta liiketoiminnasta. Nämä yritykset ovat saaneet jo aiempaa rahoitusta Tekesiltä. (Tekes 2017.)

Rahoitusta voi saada, mikäli yritys on alle 5-vuotias, pienikokoinen, investoi innovaatiotoimintaan, eikä ole listautunut, jakanut voittoa, tai syntynyt sulautumisen kautta. Tällä rahoituksella voi esim. vahvistaa tiimiä, kehittää liiketoimintamallia, tai avata uusia markkinoita. (Tekes 2017.)

NIY-rahoitus on sekä avustusta että lainaa. Enimmäismäärä mikä voidaan myöntää, on 1,25 miljoona euroa. Siitä potista avustus voi olla enintään 500 000 euroa ja lainaa 750 000 euroa. Rahoitus myönnetään vähintään kolmessa jaksossa ja jokaiselle jaksolle laaditaan tavoitteet. Päästäkseen seuraavalle rahoitusjaksolle on tavoitteet toteutettava. Tyypillisiä tavoitteita voi olla esim. resurssien vahvistaminen tai uusien markkinoiden avaaminen. (Tekes 2017.)

Tekesillä on tarjottavana monta muutakin rahoitusmuotoa, mutta yllä mainitut ovat uusille, tai vähän aikaa alalla olleille yrityksille.

5.4 ELY-keskus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia (ELY-keskus) on Suomessa 15 kappaletta ja ne hoitavat valtionhallinnon alueellisia toimeenpano- ja kehittämistehtäviä. ELY-keskukset kehittävät ja tukevat taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväää hyvinvointia muiden toimijoiden kanssa. Nimensä mukaisesti ELY-keskuksen vastuualueisiin kuuluu elinkeino (työvoima, osaaminen), liikenne- ja infrastruktuuri, sekä ympäristö ja luonnonvarat. (ELY-keskus 2017.)

Yrityksille ELY-keskukset myöntävät yrityksen kehittämisavustusta. Tätä avustusta voi hakea, mikäli yrityksellä on halua kehittää liiketoimintaansa ja valmiuksia tarttua uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin. Yritys saattaa myös haluta parantaa kasvun ja kansainvälistymisen edellytyksiä. (ELY-keskus 2017.)

Tämä avustus myönnetään yrityksille, joilla on edellytykset kannattavaan toimintaan ja riittävästi omia resursseja, koska ELY-keskus rahoittaa hankkeesta enintään 50 %. Toimintaansa aloittava yritys voi myös saada ELY-keskuksen myöntämää kehittämisavustusta. (ELY-keskus 2017.)

Yrityksen on laadittavaa hankkeelle hankesuunnitelma joista käy ilmi toimenpiteet ja toteutuksen aikataulu. Hankkeen tulee parantaa merkittävästi kilpailukykyä. Kuviossa 6 käy ilmi hakemuksen koko prosessi. Kun avustus on myönnetty, on vielä erikseen haettava päätös avustuksen maksamisesta. Avustusta haetaan sähköisesti. (ELY-keskus 2017.)

Kuvio 6 Hakemusprosessi ELY-keskuksen myöntämälle yrityksen kehittämisavustukselle (ELY-keskus 2017).

Kuvio 6 näyttää kehittämisavustuksen hakuprosessin joka alkaa sillä, kun yritys tekee ensin alustavan suunnitelman ja kartoituksen. Tässä kohtaa on hyvä kysyä EY-keskuksen asiantuntijan apua ja neuvoja. Kun alustavat valmistelut on tehty, tehdään hakemus, johon liitetään hankesuunnitelma. Suunnitelmasta täytyy käydä ilmi toimenpiteet aikatauluineen ja investoinnit, sekä hankkeen tavoitteet. Hankkeen täytyy erottua huomattavasti yrityksen muusta toiminnasta. (ELY-keskus 2017.)

ELY-keskuksen asiantuntijat tekevät päätöksensä suunnitelman perusteella ja mikäli päätös on myönteinen, voidaan hanke aloittaa. Tämän jälkeen täytyy erikseen vielä hakea avustuksen maksamiselle lupaa ja siitä yritys saa vielä erillisen päätöksen. Hankkeen jälkeen on vielä tehtävä loppuraportit ELY-keskukselle. (ELY-keskus 2017.)

6 YHTEENVETO

Tämän työn avulla olen pyrkinyt kokoamaan aloittelevalle start-up ja pk-yrittäjälle tarjolla olevia eri ulkoisten tahojen tarjoamia rahoitusmahdollisuuksia. Opinnäytetyö on tehty apuvälineeksi, joten olen pyrkinyt selventämään tärkeimmät rahoituksen käsitteet ja määritelmät sekä rahoituksen tarjoajat.

Aloittelevalle yrittäjälle on tarjolla monenlaista tietoa niin verotuksesta, kirjanpidosta kuin muistakin käytännön toimista mutta rahoitus on kuitenkin tärkein yrittäjän pitkän tähtäimen ratkaisuihin. Yrityksen perustaminen edellyttää aina alkupääomaa (oma pääoma) joka on sijoitus yritykseen vailla takaisinmaksuvelvoitetta. Mitä suurempi oman pääoman osuus on, sen helpompaa on saada ulkopuolista rahoitusta (vieras pääoma).

Omaa pääomaa täydentämään voidaan hakea tukirahoitusta, lainarahoitusta tai takausta Tekesiltä, Finnveralta tai ELY-keskuksilta. Myös kunnat ja vakuutusyhtiöt tarjoavat omanlaisensa rahoitusmahdollisuuden yrittäjille. Vieraalla pääomalla on aina takaisinmaksuvelvoite. Vaikka rahoitusmahdollisuuksia on useita, on kuitenkin huomioitava, että monet tuet ja avustukset ovat tietyillä rajoitteilla ja näin ollen on syytä aina tarkistaa kyseisten rahoittajien viimeisimmät ohjeistukset ja myös mahdolliset uudet rahoitustuotteet.

Kunnat/valtio tarjoaa rahoitusta lainan tai sijoituksen muodossa alkupääomaa tarvitsevalle aloittelevalle yrittäjälle. Yksityiset sijoittajat tarjoavat samaa rahoitusta, mutta eri ehdoin. Tämän takia on tärkeää, että yritys tietää omat tavoitteensa ja suunnitelmansa, jotta osaa hakea oikeanlaista rahoitusta oikealta taholta.

Yksityisiltä markkinoilta voidaan hakea laina- sekä sijoitusrahoitusta. Lainarahan ja sijoitusrahoituksen lisäksi monet yksityiset henkilöt tarjoavat rahallisen sijoituksen lisäksi omaa henkilökohtaista yritystoiminnan ammattiosaamistaan. Tällaisia sijoittajia nimitetään bisnesenkeleiksi. Tämä on kasvava rahoitusmuoto ja on yleistä start-up yrityksillä, joiden on tarkoitus lyhyellä ajalla saada yritys kasvamaan, myös mahdollista myyntiä varten ja näin myös sijoitetun pääoman tuottotavoite on asetettu korkealle.

Opinnäytetyössäni olen käyttänyt sekä kirjallisuutta että Internet-lähteitä. Internetistä olen poiminut ajankohtaisimmat tiedot eri virastojen ja yksityisten rahoittajien tarjoamista rahoitusmahdollisuuksista. Viime vuosina ovat muut rahoituslähteet

lähestyneet pankkien toimintaa siinä määrin että tietokirjallisuus ei enää ehdi vastata tämän päivän nopeasti muuttuviin ja uusiin rahoitusmuotoihin. Tästä syystä olen käyttänyt paljon Internetiä lähteenä.

Aloittelevan yrittäjän suurin huolenaihe on rahoituksen riittävyys ja määrä. Hyvin suunniteltu alkurahoitus ja tietoisuus rahoituksen eri vaihtoehtoista antavat yrittäjälle hyvän tuen yrityksen kasvua ja kehitystä ajatellen. Toivon että aloitteleva yrittäjä voi käyttää opinnäytetyötäni apuna etsiessään oikeaa rahoitusmuotoa itselleen.

KUVIOT

Kuvio 1. Yrityksen talouden tärkeät tekijät (Meretniemi & Ylönen 2008, 69).	7
Kuvio 2. Yrityksen pääomalajit (Knüpfer & Puttonen 2014, 32).	9
Kuvio 3. Pääomasijoittajien irtautumisväyliä (Lauriala 2004, 200).	15
Kuvio 4. Bisnesenkelin sijoitusprosessi (Etula 2015, 19).	20
Kuvio 5. Sijoittajien ansaintatavoitteet ja sitoutuminen liiketoimintaan (Lainema 2011, 52).	22
Kuvio 6. Hakemusprosessi ELY-keskuksen myöntämälle yrityksen kehittämisavustukselle (ELY-keskus 2017).	29

TAULUKOT

Taulukko 1. Bisnesenkeliin sijoittaminen Suomessa (FiBAN 2017).

18

KAAVIOT

Kaavio 1. Bisnesenkeliin sijoittaminen Suomessa (taulukosta 1. tehty kaavio).

LÄHTEET

Bisnesenkeleiden [www.sivut. 2017](http://www.sivut.2017). Viitattu 24.04.2017.
www.bisnesenkelit.fi

ELY-keskuksen [www-sivut. 2017](http://www.sivut.2017) Viitattu 02.05.2017.
www.ely-keskus.fi.

Eläkeyhtiö Elon [www-sivut. 2017](http://www.sivut.2017). Viitattu 29.04.2017
www.elo.fi

FiBAN [www-sivut](http://www.sivut). Viitattu 07.05.2017.
www.fiban.org

Finnveran [www-sivut. 2017](http://www.sivut.2017). Viitattu 01.04.2017 ja 29.04.2017.
www.finnvera.fi

Garantian [www-sivut. 2017](http://www.sivut.2017). Viitattu 29.04.2017.
www.garantia.fi

Kulutusluottovertailun [www-sivut](http://www.sivut). Viitattu 03.06.2017.
www.kulutusluottovertailu.fi

Minilex [www-sivut. 2017](http://www.sivut.2017). Viitattu 03.06.2017.
www.minilex.fi

Osuuspankin [www-sivut. 2017](http://www.sivut.2017). Viitattu 23.04.2017, 21.05.2017.
www.op.fi

Starttiraha [www-sivut. 2017](http://www.sivut.2017). Viitattu 01.04.2017
www.starttiraha.org

Suomen pääomasijoitusyhdistyksen [www-sivut. 2017](http://www.sivut.2017). Viitattu 23.04.2017, 21.05.2017
www.fvca.fi

Taloustiedon [www-sivut. 2017](http://www.sivut.2017). Viitattu 03.06.2017.
www.taloustieto.fi

Tekes [www-sivut. 2017](http://www.sivut.2017). Viitattu 01.0.2017.
www.tekes.fi

TE-palvelut [www-sivut. 2016](http://www.sivut.2016). Viitattu 01.04.2017.
www.te-palvelut.fi

Yritys-Suomen [www-sivut. 2017](http://www.sivut.2017). Viitattu 20.05.2017
www.yrityssuomi.fi

Holopainen, Tuulikki. 2016. Yrityksen perustamisopas.
Asiatieto Oy.

Etula, Sami. 2015. Osaamista, verkostoa, rahaa. Opas enkelisijoituksen hakemiseen. 2.p.
FiBAN-Finnish Business Angels Network.

Lainema, Matti. 2011. Enkeleitä, onko heitä?
Helsinki. Denali Oy.

Lauriala, Jari. 2004. Pääomasijoittaminen
Edita Publishing.

Leppiniemi, Jarmo. Rahoitus. 4 ud.p.
Werner Söderström Osakeyhtiö.

Meretniemi, Irma & Ylönen, Hanna. 2008. Yrityksen perustajan käsikirja.
Helsinki. Otava.

Niskanen, Jyrki & Niskanen, Mervi. 2013. Yritysrahoitus.
Edita Publishing.

Pyykkönen, H. 2009. Pääomarakenne ja velkaisuus-case Kainuulaiset Pk-yritykset. AMK-
opinnäytetyö. Kajaanin ammattikorkeakoulu.

Savolainen, E. 4/2016. Yritysten veloista suuri osa on yritysten välisiä. Viitattu 03.06.2017.
<http://www.tietotrendit.fi>

Taskinen, A. 2014. Kasvuyrityksen valmistautuminen pääomasijoitusprosessiin. AMK-
opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu.